

**«Πιστοποίηση της ποιότητας των Προγραμμάτων Σπουδών»:
μια ακόμα ενοχλητική γραφειοκρατία ή έμπρακτη ακύρωση της
ακαδημαϊκής αυτοτέλειας;
ΚΕΙΜΕΝΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ¹**

Το νέο θεσμικό πλαίσιο των ΑΕΙ και ΤΕΙ εισάγει μια ακόμα αξιοσημείωτη καινοτομία στον τρόπο που ασκούσαμε το έργο μας μέχρι τώρα: την «πιστοποίηση της ποιότητας» των προγραμμάτων σπουδών, την οποία αναλαμβάνει η νέα δεσπόζουσα «Αρχή» των πανεπιστημίων, η Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση, όπως μετονομάστηκε η παλαιότερη Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας (Α.ΔΙ.Π). Δεν πρόκειται βέβαια για τη φορμαλιστική προσθήκη μιας λέξης, αλλά για την κρίσιμη αναβάθμιση του ρόλου αυτής της Αρχής από το νόμο 4009/2011. Αλλά θα έλθουμε και σε αυτό με τη σειρά του.

Το κείμενο που ακολουθεί είναι μια απόπειρα κριτικής ανάγνωσης/ανάλυσης των θεσμικών δεδομένων που αφορούν στην Πιστοποίηση, με στόχο να αναδειχθούν τα *πολλαπλά επίπεδα* κρίσιμων ερωτημάτων και προβλημάτων που θεωρούμε ότι εγείρει αυτή η διαδικασία. Προβλήματα, που υπερβαίνουν κατά πολύ το πιο προφανές ίσως, δηλαδή την αποτίμηση της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων σπουδών με στενά τεχνοκρατικά και αγοραία κριτήρια. Πρόκειται για ένα κείμενο προβληματισμού, που ελπίζουμε να συμβάλει στην έναρξη της συζήτησης στην ακαδημαϊκή μας κοινότητα γύρω από έναν ιδιαίτερο μηχανισμό «αξιολόγησης», ο οποίος εκτιμάμε ότι αποτελεί την *αιχμή του δόρατος* της πολιτικής εκείνης που αποσκοπεί στον ασφυκτικό κρατικό έλεγχο των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης και πλήττει καίρια την ακαδημαϊκή αυτοτέλεια. Αν στην επιχειρηματολογία που αναπτύσσουμε σε αυτό το κείμενο, αντιτεθεί μια άλλη επιχειρηματολογία που ανατρέπει πειστικά και τεκμηριωμένα όσα μας ανησυχούν εδώ, θα θεωρήσουμε ότι η συμβολή μας είχε θετικό αποτέλεσμα.

I.

Η χρησιμότητα της Πιστοποίησης των Προγραμμάτων Σπουδών κατά τα επίσημα κείμενα

A. Οι λέξεις και τα πράγματα

Σύμφωνα, λοιπόν, με τις σχετικές διατάξεις του νέου θεσμικού πλαισίου για τα ΑΕΙ και ΤΕΙ², καθιερώνεται και στη χώρα μας η «ακαδημαϊκή πιστοποίηση» *παντός είδους* Προγραμμάτων Σπουδών (στο εξής ΠΣ) στην ανώτατη εκπαίδευση: των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών, αλλά και των «δια βίου μάθησης», των «εξ αποστάσεως» και των προγραμμάτων «σύντομου κύκλου» (sic). Κατά τις μεταβατικές διατάξεις του νόμου,³ η διαδικασία αυτή ξεκινά μετά την ολοκλήρωση της εξωτερικής αξιολόγησης, εφόσον τα ΠΣ που ίσχυαν μέχρι τότε (και πριν από την ψήφιση του νόμου) *κηρύσσονται δια λόγου του νομοθέτη πιστοποιημένα!* Στο εύλογο

¹Την ευθύνη της δημοσιοποίησης του κειμένου αυτού, όπως και όλων των κειμένων πληροφόρησης, σχολιασμού και προβληματισμού που κατατίθενται ή και συντάσσονται από το *Ανεξάρτητο Παρατηρητήριο για ένα Δημόσιο και Δημοκρατικό Πανεπιστήμιο* των ΕΦΔ των Σχολών του ΠΚ στο Ρέθυμνο, έχουν τα μέλη της Επιτροπής του Παρατηρητηρίου, Η. Γεωργαντάς, Γ. Κακαλαμάνη, Κ. Τζανάκης και Ε. Φουρναράκη.

²Βλ. το Κεφάλαιο Ι' «Διασφάλιση και πιστοποίηση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση» στο Ν. 4009/2011 όπως αυτός έχει τροποποιηθεί από τον Ν. 4076/2012 «Ρυθμίσεις θεμάτων Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και άλλες διατάξεις» και από τον Ν. 4115/2013 «Οργάνωση και λειτουργία Ιδρύματος Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης και Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και άλλες διατάξεις».

³Βλ. αντίστοιχα Κεφάλαιο ΙΑ' «Μεταβατικές Διατάξεις», άρθρο 80, παρ. 11δ.

ερώτημα γιατί, εν τωιαύτη περιπτώσει, χρειάζεται να «πιστοποιούνται» εφ' εξής ΠΣ που έχουν εκπονηθεί με τους ίδιους ακαδημαϊκούς όρους όπως και πριν, και που επιπλέον έχουν αξιολογηθεί, ο νομοθέτης σιωπά.

Απαντά ωστόσο η (νέα) ΑΔΙΠ στην «Πρόταση της Ακαδημαϊκής Πιστοποίησης Προγραμμάτων Σπουδών» (στο εξής «Πρόταση») που απεύθυνε τον περασμένο Σεπτέμβριο στα πανεπιστήμια:

«Πιστεύουμε ότι η όλη διαδικασία δημιουργεί οφέλη που υπερβαίνουν εκείνα της έγκρισης μετά από αξιολόγηση ενός νέου προγράμματος σπουδών. Η προετοιμασία της πρότασης μπορεί να αποτελέσει ένα ερέθισμα για την ακαδημαϊκή κοινότητα του τμήματος να προβληματιστεί, να αποσαφηνίσει, και να ενσωματώσει καλύτερα τους στόχους και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα του προγράμματος στο σχεδιασμό και την υλοποίησή του».⁴

Ένα ακόμα, λοιπόν, δημιουργικό «ερέθισμα» για το έργο μας κατά την ΑΔΙΠ -κι ας μην προτρέχουν οι πιο πραγματιστές ή λιγότερο καλόπιστοι εξ ημών να δουν εδώ μόνο την επαύξηση της γραφειοκρατίας στη δουλειά μας. Αλλά η πιο σαφής εξήγηση για τη χρησιμότητα της πιστοποίησης των ΠΣ από την νέα αυτή Αρχή ξεδιπλώνεται στο τέλος της «Πρότασης».

Στην προαναφερόμενη «Πρόταση», που συνίσταται σε Πρότυπο Σχήμα για την καταγραφή όλων των χαρακτηριστικών του ΠΣ προς πιστοποίηση, καλούμαστε να διατυπώσουμε τα «μαθησιακά αποτελέσματα» του προγράμματος (και κάθε μαθήματος χωριστά), βάσει της συμβατότητας με το «**Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Τίτλων Σπουδών (standards benchmark alignment)**» και το «**Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων (Γνώσεις, Ικανότητες, Δεξιότητες)**». Το τελευταίο, όπως φαίνεται από το Παράρτημα Α της «Πρότασης», ταυτίζεται με το «**Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης**» («γνωστό και ως “Πλαίσιο της Μπολόνια”», διευκρινίζει ο συντάκτης), το οποίο με τη σειρά του, βασίζεται στο **Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων Δια Βίου Μάθησης**, προκειμένου να ορίσει τους «περιγραφικούς δείκτες» των επιπέδων στα οποία ιεραρχούνται τα μαθησιακά αποτελέσματα. Κοντολογίς, όλο αυτό το γαϊτανάκι «πλαισίων» και «προσόντων» που διέπουν την πιστοποίηση των (αξιολογούμενων έτσι κι αλλιώς) πανεπιστημιακών ΠΣ υπηρετεί τις ανάγκες και στοχεύσεις του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (στο εξής ΕΧΑΕ).

Ο ΕΧΑΕ, μια πρωτοβουλία υπουργών των Εξωτερικών της ΕΕ, ξεκίνησε, όπως είναι γνωστό, με τη «Διαδικασία της Μπολόνια» -προτυποποίηση τριών κύκλων σπουδών στην ανώτατη εκπαίδευση και θέσπιση των «πιστωτικών μονάδων»-, ιδρύθηκε τυπικά με εκείνη της Λισαβόνας και αναπτύχθηκε περαιτέρω με άλλες μεταγενέστερες τέτοιες «Διαδικασίες», που κύριο στόχο έχουν, όπως δηλώνεται και στο **Παράρτημα Α της «Πρότασης**», «να διευκολυνθεί η διεθνής κινητικότητα των φοιτητών και των αποφοίτων με σκοπό τη συνέχιση των σπουδών τους ή την εργασία» και, συνακόλουθα, «να διευκολυνθεί η διεθνής αναγνώριση περιόδων και τίτλων σπουδών κάθε χώρας».⁵ Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό, έργο του ΕΧΑΕ είναι η ανάπτυξη ποικίλων πρακτικών και τεχνικών -μια εκ των οποίων είναι η πιστοποίηση των ΠΣ που βασίζεται στα διάφορα «Πλαίσια Προσόντων»-, για την όσο το δυνατόν λεπτομερέστερη κανονικοποίηση, (προ)τυποποίηση και συνεπώς την αποτελεσματικότερη συγκρισιμότητα των προγραμμάτων ανώτατης εκπαίδευσης στις χώρες της Ευρώπης και των διαφόρων πτυχίων ή διπλωμάτων που παρέχουν. «Απαραίτητες προϋποθέσεις για την επιτυχή εφαρμογή» των παραπάνω και «για την οικοδόμηση του ΕΧΑΕ» είναι η «αμοιβαία εμπιστοσύνη» μεταξύ των ενδιαφερομένων, στους οποίους, εκτός

⁴Βλ. «Εισαγωγικό Σημείωμα» στο ΑΔΙΠ, «Πρόταση Ακαδημαϊκής Πιστοποίησης Προγραμμάτων Σπουδών», Σεπτέμβριος 2013, σ. 1. Η «Πρόταση» δημοσιεύεται ολόκληρη την ιστοσελίδα της ΑΔΙΠ, στο σύνδεσμο:

http://www.adip.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=154&Itemid=253&lang=el

⁵Στο ίδιο, σ. 20.

από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα, τους φοιτητές τους και τις «εθνικές αρχές», εύλογα συγκαταλέγονται «οι επαγγελματικοί φορείς» και «οι εκπρόσωποι της αγοράς εργασίας».⁶ Δεν φταίμε εμείς, που η λέξη ISO μας έρχεται στο μυαλό. Αλλά σε αυτό θα επανέλθουμε.

Η «Πρόταση» της ΑΔΙΠ, λοιπόν, ως προς τη χρησιμότητα αυτής της «ακαδημαϊκής» - όπως αποκαλείται- πιστοποίησης των ΠΣ, είναι πολύ πιο άμεσα διαφωτιστική από ό,τι ο νέος νόμος, ο οποίος, αντίθετα, είναι πολύ προσεκτικός: αποφεύγει να αναγάγει όλο αυτό το οικοδόμημα περί «διασφάλισης και πιστοποίησης της ποιότητας» του ακαδημαϊκού μας έργου στη «Διαδικασία της Μπολόνια» και μόνο έμμεσα την ανακαλεί, μέσα από γενικόλογες διατυπώσεις όπως η ακόλουθη:

«Η πιστοποίηση είναι διαδικασία εξωτερικής αξιολόγησης με βάση συγκεκριμένα, προκαθορισμένα, διεθνώς αποδεκτά και εκ των προτέρων δημοσιοποιημένα ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια και δείκτες. Σκοπός της πιστοποίησης είναι η εξωτερική διασφάλιση της ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης, καθώς και η αποτελεσματικότητα και διαφάνεια της συνολικής λειτουργίας των ΑΕΙ».⁷

Σε ορισμένα σημεία ο νομοθέτης μνημονεύει τον ΕΧΑΕ, αλλά ως πρότυπο για τη διαμόρφωση των κριτηρίων της πρόσθετης αυτής «εξωτερικής αξιολόγησης» των ΠΣ, τα οποία η «Πρόταση» της ΑΔΙΠ έρχεται να ταυτίσει με εκείνα του ΕΧΑΕ, ξεκαθαρίζοντας πλήρως σε τι ακριβώς χρησιμεύει η πρόσθετη αυτή αξιολόγηση του ακαδημαϊκού έργου: **στη δημιουργία κλίματος «εμπιστοσύνης» ανάμεσα στα πανεπιστήμια και στην αγορά εργασίας, βάσει των αναγκών της οποίας θα αξιολογείται πλέον επίσημα το ακαδημαϊκό και επιστημονικό μας έργο, προκειμένου να δώσει η ΑΔΙΠ το πράσινο φως για κρατική χρηματοδότηση. Τα κριτήρια για αυτή τη διαδικασία πιστοποίησης-χρηματοδότησης είναι εκείνα του ΕΧΑΕ που αποσιωπά ο νόμος αλλά ορίζει ρητά η ΑΔΙΠ στο Πρότυπο Σχήμα Πιστοποίησης που έχει στην «Πρότασή» της.**

Γι αυτό -όπως θα δούμε αναλυτικά πιο κάτω- ο νόμος θεσμοθετεί τη διαδικασία «πιστοποίησης» των ΠΣ ως διαδικασία διακριτή τόσο από την ακαδημαϊκή εσωτερική/εξωτερική αξιολόγηση των Τμημάτων όσο και από αυτήν την τυπική έγκριση των ΠΣ από τον Πρύτανη και εν συνεχεία από το Συμβούλιο του Ιδρύματος, έγκριση την οποία η ΑΔΙΠ, μέσω της πιστοποίησης ή μη των ΠΣ, έχει κατά νόμον δικαίωμα να επικυρώσει ή να απορρίψει!

Β. Πέρα από τα αυτονόητα, τις σιωπές και τις ρητορικές: συγκεκριμένες επιλογές και κρίσιμα ερωτήματα

Όμως, γιατί αποσιωπάται η πλήρης ταύτιση των κριτηρίων πιστοποίησης με εκείνα του ΕΧΑΕ στο νόμο για τα ΑΕΙ; Το ερώτημα είναι κρίσιμο, κατά τη γνώμη μας, όπως και η απόπειρα απάντησής του: μήπως διότι, υποτίθεται, ότι εξακολουθεί να υπάρχει εθνική στρατηγική για την παιδεία; Και άρα κανένας νόμος του κράτους δεν μπορεί να σταθεί ως συνταγματικός εάν αποκάλυπτα αναγορεύει σε τέτοια στρατηγική τις στοχεύσεις και πρακτικές ενός διευρωπαϊκού πλην όμως όχι δεσμευτικού στην άσκηση εκπαιδευτικής πολιτικής μορφώματος, όποιες κι αν είναι αυτές οι στοχεύσεις και πρακτικές που υπηρετεί;

Ανεξάρτητα αν συμμερίζεται κανείς (κάποιες από) τις στοχεύσεις του ΕΧΑΕ ή όχι, όλοι θα συμφωνήσουμε καταρχήν, ότι πρόκειται για μια πολύ συγκεκριμένη αντίληψη για το μοντέλο πανεπιστημίου που πρέπει να προωθηθεί στο πλαίσιο της αναδυόμενης «παγκόσμιας οικονομίας της γνώσης» και για μια πρωτοβουλία που, αν και έχει τη σύμπραξη μέρους της ευρωπαϊκής ακαδημαϊκής κοινότητας, αναμφίβολα δεν προήλθε από τους κόλπους της και τη

⁶Στο ίδιο.

⁷Βλ. Κεφάλαιο Ι' «Διασφάλιση και πιστοποίηση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση», άρθρο 66, παρ. 4.

συλλογική εκτίμηση των αναγκών της με ακαδημαϊκά κριτήρια, αλλά από τις πολιτικές ηγεσίες (υπουργοί Εξωτερικών διαφόρων χωρών), και μάλιστα ούτε καν ως τμήμα μιας διαδικασίας διαμόρφωσης ενιαίας ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο –κάτι που δεν υφίσταται άλλωστε. **Με άλλα λόγια, οι «Διαδικασίες» του ΕΧΑΕ, αντίθετα με το πώς παρουσιάζονται στα καθ' ημάς, δεν συνιστούν, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ούτε αυτονόητο πρότυπο –πόσο μάλλον δεσμευτικό- για τη χάραξη ή εξειδίκευση εθνικών στρατηγικών για την ανώτατη παιδεία ούτε αναπόδραστη πορεία για το μέλλον του ευρωπαϊκού πανεπιστημίου ούτε καν γενικής αποδοχής αντίληψη για το μέλλον αυτό στην ευρωπαϊκή ακαδημαϊκή κοινότητα.**

Πριν από κάθε συζήτηση, λοιπόν, για το περιεχόμενο της «πιστοποίησης της ποιότητας» των ακαδημαϊκών ΠΣ στο όνομα της οικοδόμησης του ΕΧΑΕ, πρέπει να γίνει σαφές ότι η σύμπλευση με αυτό το πρότυπο, κι ακόμα περισσότερο η ενσωμάτωση συλλήβδην των πρακτικών του στην επίσημη ελληνική πολιτική για τα πανεπιστήμια, αποτελεί επιλογή των εγχώριων πολιτικών ελίτ και όχι «έξωθεν» επιβολή ούτε βέβαια επιταγή κάποιας νομοτελειακής πορείας «προς τα μπροστά» -σύμφωνα με τις δυο αντιθετικές ρητορείες που συνοδεύουν, η μια την καταγγελία και η άλλη την άκριτη αποδοχή του ευρωπαϊκού αυτού «χώρου».

Το πρωταρχικό ερώτημα συνεπώς που τίθεται εδώ κατά την άποψή μας, δεν είναι κατά πόσο συμφωνούμε ή όχι με τις στοχεύσεις του ΕΧΑΕ, για τις οποίες άλλωστε ουδέποτε ζητήθηκε η γνώμη των πανεπιστημίων, αλλά κατά πόσο είναι σύμφωνο τόσο προς την ελληνική συνταγματική τάξη όσο και προς την αρχή της ακαδημαϊκής αυτοτέλειας, οι πρακτικές αυτού του «χώρου» να επιβάλλονται ως εθνική στρατηγική για την ανώτατη παιδεία. Και φυσικά, κατά πόσο η ακαδημαϊκή κοινότητα θα το δεχτεί αυτό σιωπηρά, χωρίς καν να το διερευνήσει νομικά και να το θέσει θεσμικά.

Με άλλα λόγια, πριν αρχίσουμε να διαφωνούμε για τις στοχεύσεις και πρακτικές του ΕΧΑΕ, νομιμοποιώντας τον έτσι ως αυτονόητο και δεδομένο θεσμικό πρότυπο προς καταδίκη ή υπεράσπιση, πρέπει πριν από όλα να αποφασίσουμε αν μπορεί οι πρακτικές οποιουδήποτε εξω-ακαδημαϊκού μορφώματος τύπου «ΕΧΑΕ» να αναγορεύονται νόμιμα σε «αυθεντία» που κανονικοποιεί, ρυθμίζει και νομιμοποιεί ή ακυρώνει, με τη δαμόκλεια σπάθη περικοπής της κρατικής χρηματοδότησης, το διδακτικό μας έργο, το οποίο τυπικά εξακολουθεί να θεωρείται αυτοτελές και αυτοδύναμο!

Αλλά εδώ αγγίξαμε πλέον την ουσία αυτού του νέου θεσμού «πιστοποίησης» της ποιότητας των ΠΣ, ως κορυφαίας στρατηγικής για την έμπρακτη κατάλυση της όποιας ακαδημαϊκής αυτοτέλειας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης διατηρεί τυπικά ο νέος νόμος.

II.

Η Πιστοποίησης των Προγραμμάτων Σπουδών μέσα στα ευρύτερα θεσμικά συμφραζόμενα και διακυβεύματα πολιτικής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

A. Ποιο είναι το μείζον πρόβλημα;

Αναμφίβολα, σε μια πρώτη ανάγνωση, η διαδικασία «πιστοποίησης» της ποιότητας των ΠΣ αποτελεί σημαντική επαύξηση της χρονοβόρας γραφειοκρατίας που τα τελευταία χρόνια έχει επιβληθεί στην άσκηση του διοικητικού μας έργου, και για πολλούς μια ενοχλητική και αλλότρια προς το ακαδημαϊκό «λεξιλόγιο» γραφειοκρατία, ιδιαίτερα όσον αφορά τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές σπουδές. Αρκεί μια ματιά στο υπόδειγμα της «Πρότασης» της ΑΔΙΠ για τα Περιγράμματα των μαθημάτων μας για να δει κανείς σε τι είδους

μαθήματα εφαρμόζεται παραδειγματικά μια τέτοιου τύπου περιγραφή και ταξινόμηση «μαθησιακών αποτελεσμάτων» (γνώσεις, ικανότητες, δεξιότητες)⁸ και ότι αυτό που καλούμαστε να περιγράψουμε μοιάζει περισσότερο με το έργο που παράγει μια επιχείρηση παρά με περίγραμμα ακαδημαϊκού μαθήματος.

Αλλά, κακά τα ψέματα. Και στις κοινωνικές/ανθρωπιστικές σπουδές έχουμε ήδη εξοικειωθεί με τέτοιου είδους περιγραφές, όταν συμπληρώνουμε, λόγου χάριν, τα «τεχνικά δελτία» των χρηματοδοτούμενων ερευνητικών μας προγραμμάτων από ευρωπαϊκούς ή/και εθνικούς πόρους. Δεν έχουμε παρά να κάνουμε το ίδιο και εδώ: να ακολουθήσουμε αυτή τη σύμβαση «μετάφρασης» του διδακτικού μας εν προκειμένω έργου, σε μια τεχνοκρατική «γλώσσα» που υποτίθεται ότι αντικειμενοποιεί την «κοινωνική» του χρησιμότητα. Μια σύμβαση η οποία -θα μπορούσαν να αντιτάξουν ορισμένοι- δεν επηρεάζει ουσιαστικά το έργο αυτό: εξακολουθούμε στην πράξη να κάνουμε αυτό που θέλουμε, απλώς το περιγράφουμε με έναν τρόπο που είναι ενοχλητικός για εμάς αλλά αρεστός στο νέο έθος μιας αγοραίας λογικής που ολοένα και περισσότερο νομιμοποιεί συμβολικά το έργο μας. Μαθημένα τα βουνά απ' τα χιόνια... Αν αυτό που καλούμαστε να κάνουμε πράγματι περιοριζόταν στα παραπάνω, θα λέγαμε ότι η ουσία του προβλήματος βρίσκεται μόνο στην περαιτέρω γραφειοκρατικοποίηση της δουλειάς μας που απορροφά πλέον ολοένα και μεγαλύτερο μέρος του χρόνου μας, για την παραγωγή μιας ουσιαστικά άχρηστης «χαρτούρας», αντί ο χρόνος αυτός να διοχετεύεται στην πραγματική αναβάθμιση της ποιότητας συνολικά του διδακτικού μας έργου. Δεν είναι διόλου ήσσονος σημασίας το πρόβλημα, ιδιαίτερα μάλιστα αν αναλογιστούμε και τις ιδεολογικές και συμβολικές του προεκτάσεις, δηλαδή τον «παιδαγωγικό» ρόλο αυτής της φαινομενικά «ασήμαντης» χαρτούρας: εξοικειωνόμαστε πλέον συστηματικά με μια συγκεκριμένη αντίληψη για το έργο μας, «μαθαίνουμε» να το σκεφτόμαστε με έναν ορισμένο τρόπο, και κυρίως, ο τρόπος αυτός γίνεται πλέον κοινός τόπος, γίνεται 'μπανάλ', και τον συνηθίζουμε σαν αυτονόητο κομμάτι των καθηκόντων μας -έστω οχληρό κομμάτι.

Ωστόσο, ο ρόλος της διαδικασίας Πιστοποίησης όχι μόνο δεν εξαντλείται στα παραπάνω, αλλά, τοποθετημένος μέσα στο πλαίσιο συγκεκριμένων διατάξεων του νέου νόμου για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, συνιστά τον κεντρικό μηχανισμό που αίρει στην πράξη ό,τι έχει απομείνει από την ακαδημαϊκή αυτοτέλεια των Τμημάτων και την αυτοδιοίκηση των ΑΕΙ και ΤΕΙ.

Συνοψίζουμε προκαταρκτικά, για να αναλύσουμε στη συνέχεια:

Η «Πιστοποίηση της Ποιότητας των ΠΣ» συνιστά μια πρόσθετη διαδικασία αξιολόγησης του συνολικού έργου των Τμημάτων, διδακτικού και ερευνητικού, απολύτως διακριτή από τη συμβατική ακαδημαϊκή (εσωτερική και εξωτερική) αξιολόγηση, και επιτελεί τρεις λειτουργίες, αλληλοσυνδεδεμένες μεταξύ τους:

1. Αποτελεί ακριβώς τον κρίκο που συνδέει την ακαδημαϊκή εξωτερική αξιολόγηση με την χρηματοδότηση των Τμημάτων και των Ιδρυμάτων: αποτελεί, δηλαδή, τον μηχανισμό που καθιστά διαχειρίσιμα από το υπουργείο, Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (στο εξής υπουργείο/υπουργός Παιδείας) μέσω της ΑΔΙΠ, τα αποτελέσματα των εξωτερικών αξιολογήσεων, προκειμένου, υπό τη διαρκή απειλή περιορισμού της κρατικής χρηματοδότησης, να εξαναγκαστούν τα ακαδημαϊκά τμήματα να ακολουθήσουν συγκεκριμένες προδιαγραφές στα προγράμματα σπουδών

⁸Βλ. χαρακτηριστικά το «Πρότυπο Περίγραμμα Μαθήματος», το οποίο περιλαμβάνει η Αναπληρώτρια Πρύτανη κ. Ελένη Παπαδάκη στη σχετική με την Πιστοποίηση Εισήγησή της προς τη Σύγκλητο του ΠΚ, και το οποίο έχει ληφθεί από τα υποδείγματα της ΑΔΙΠ: το μάθημα είναι «Διοίκηση και διαχείριση έργων» του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων. Βλ. σχετικά και την ιστοσελίδα της ΑΔΙΠ που παραθέτουμε στην υποσημ. 3. Εκεί υπάρχει και δεύτερο πρότυπο της ΑΔΙΠ για ένα μάθημα με τίτλο «RIVER AND LAKE WATER QUALITY».

- ή/και να νομιμοποιηθούν άμεσες παρεμβάσεις στον ισχύοντα χάρτη των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (συγχωνεύσεις ή καταργήσεις Τμημάτων).
2. Αποτελεί θεσμική διαδικασία που καταστρατηγεί εξόφθαλμα την υποτιθέμενη κατά το γράμμα του νόμου «αυτοτέλεια»/«αυτοδιοίκηση» των ΑΕΙ, αφού αναγορεύει έναν εξωτερικό προς το πανεπιστήμιο θεσμό και διοριζόμενο από του υπουργείο Παιδείας, την ΑΔΙΠ, σε δεσπύζουσα αρχή του Πρύτανη και του Συμβουλίου του Ιδρύματος η οποία μπορεί να ακυρώνει ΠΣ που τα όργανα αυτά έχουν εγκρίνει. Ταυτόχρονα, καταλύει στην πράξη το Τμήμα και ως «βασική ακαδημαϊκή μονάδα».
 3. Υποτάσσει πλέον άμεσα, θεσμικά και «νόμιμα» (δηλ. βάσει του Ν. 4009/2011) το ακαδημαϊκό έργο στις ανάγκες της αγοράς –της αγοράς εργασίας κυρίως αλλά όχι μόνο-, εφόσον με αυτά κυρίως τα κριτήρια και προδιαγραφές έχει συγκροτηθεί η Πιστοποίηση των ΠΣ ως ειδική διαδικασία αξιολόγησης του έργου των Τμημάτων, θεσμικά υπέρτερη της συμβατικής ακαδημαϊκής αξιολόγησης. Παράλληλα, η πίεση για ομογενοποίηση των ΠΣ ομοειδών ακαδημαϊκών τμημάτων την οποία ασκούν αυτά τα κριτήρια κάθε άλλο παρά θα επιτρέπει στο κάθε Τμήμα να διαμορφώνει όπως επιθυμεί το περιεχόμενο και τη διάρθρωση των ΠΣ. Το κυριότερο ζήτημα εδώ δεν είναι μόνο η υπαγωγή του ακαδημαϊκού έργου σε αγοραίες ανάγκες και κριτήρια, αλλά ότι αυτό επιβάλλεται από το ίδιο το κράτος και μέσω μιας διαδικασίας στην οποία η ακαδημαϊκή κοινότητα δεν έχει απολύτως κανέναν έλεγχο!

B. Ανάλυση της τριπλής λειτουργίας της Πιστοποίησης και των συνεπειών της:

1. Σύνδεση της αξιολόγησης με τη χρηματοδότηση

Όπως γνωρίζουμε, στο πλαίσιο των προγραμματικών συμφωνιών κάθε ιδρύματος με το υπουργείο Παιδείας, η ΑΔΙΠ εισηγείται το τελικό σχέδιο συμφωνίας που καθορίζει τη χρηματοδότηση του ιδρύματος.⁹ Σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του νέου νόμου, στη διαπραγμάτευση του ιδρύματος με την ΑΔΙΠ, προκειμένου η τελευταία να συντάξει την εισήγησή της προς το υπουργείο Παιδείας για τη χρηματοδότηση, πρέπει να λαμβάνεται ιδιαίτερα υπόψη, εκτός από το πρόγραμμα εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση, και «η συμμόρφωση του ιδρύματος προς τα αποτελέσματα της διαδικασίας αξιολόγησης και πιστοποίησης», διαδικασία η οποία, όπως επίσης γνωρίζουμε, σχεδιάζεται, εκτελείται και ελέγχεται πλήρως επίσης από την ΑΔΙΠ.

Με άλλα λόγια, μέσω της πιστοποίησης των ΠΣ, η ΑΔΙΠ ελέγχει το βαθμό «συμμόρφωσης» των Τμημάτων προς τις υποδείξεις της (προφανώς) εξωτερικής κυρίως αξιολόγησης, και βάσει αυτού συντάσσεται η εισήγηση που θα κρίνει την τύχη του ιδρύματος ως προς την χρηματοδότησή του.

Για όσους εκτιμούν ότι τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων γενικά, και οι εκθέσεις εξωτερικής αξιολόγησης ειδικότερα, είναι απλώς μια γραφειοκρατική διαδικασία χωρίς

⁹Στο Κεφάλαιο Θ' «Οικονομικά», στο άρθρο 62 «Συμφωνίες προγραμματικού σχεδιασμού» και παρ. 4 αναφέρεται: «Η εισήγηση του ιδρύματος για την προγραμματική συμφωνία υποβάλλεται από τον πρύτανη στην ΑΔΙΠ μέχρι το τέλος Ιανουαρίου του προηγούμενου έτους εκείνου από το οποίο αρχίζει η ισχύς της επόμενης προγραμματικής συμφωνίας. Ύστερα από διαπραγμάτευση της ΑΔΙΠ με το ίδρυμα, κατά την οποία λαμβάνονται υπόψη, ιδίως, το πρόγραμμα εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση και η συμμόρφωση του ιδρύματος προς τα αποτελέσματα της διαδικασίας αξιολόγησης και πιστοποίησης, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στον παρόντα νόμο, η ΑΔΙΠ εισηγείται το τελικό σχέδιο συμφωνίας προς τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, η οποία υπογράφεται από τον Υπουργό και τον πρύτανη του οικείου ιδρύματος και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Τα συμβαλλόμενα μέρη επανεξετάζουν τις συμφωνίες προγραμματικού σχεδιασμού και τις τροποποιούν αναλόγως, για λόγους δημοσίου συμφέροντος». (Η υπογράμμιση είναι δική μας).

«πολιτική» σημασία, διότι δεν υπάρχει ο μηχανισμός για την αξιοποίησή τους από την πολιτική του υπουργείου Παιδείας, μάλλον τα πράγματα δεν είναι και τόσο καθυστερημένα. Ο μηχανισμός υπάρχει, είναι η «πιστοποίηση της ποιότητας των ΠΣ» και η ΑΔΙΠ που την ελέγχει κατ' αποκλειστικότητα, ενώ, όπως όλα δείχνουν μετά τις πρόσφατες δηλώσεις Αρβανιτόπουλου, υπάρχει και η πολιτική βούληση, στην παρούσα ευρύτερη συγκυρία και εν όψει της επόμενης φάσης του «σχεδίου Αθηνά», να αξιοποιηθούν οι αξιολογήσεις προς την κατεύθυνση νομιμοποίησης συγχωνεύσεων Τμημάτων ή/και Ιδρυμάτων ή απλώς προς την κατεύθυνση εκβιασμών και παιχνιδιών εξουσίας και πειθαρχησης.

Οι διατάξεις του νέου νόμου που αφορούν όλη αυτή τη διαδικασία, αν μη τι άλλο πιστοποιούν όντως την πλήρη νομική δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί εκβιαστικά και τιμωρητικά η Πιστοποίηση, αποκαλύπτοντας συγχρόνως τον πυρήνα του νέου νόμου, που τινάζει στον αέρα την όποια ακαδημαϊκή αυτοτέλεια και επιβάλλει τον ακραίο κρατικό έλεγχο μέσω της ΑΔΙΠ. Συγκεκριμένα:

Στο Κεφάλαιο Ι' «Διασφάλιση και πιστοποίηση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση» προβλέπεται ότι η ΑΔΙΠ έχει ως βασική της «αποστολή» να πιστοποιεί, μέσω ειδικής επιτροπής εμπειρογνομόνων,

Α. τα συστήματα διασφάλισης της ποιότητας των Ιδρυμάτων και

Β. όλα τα είδη προγραμμάτων σπουδών των ΑΕΙ,

σύμφωνα με μια διαδικασία που επιτρέπει στο Συμβούλιο της ΑΔΙΠ να ελέγχει, εγκρίνει και υποβάλει στο υπουργείο Παιδείας τις σχετικές εκθέσεις πιστοποίησης, οι οποίες λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη (όπως προαναφέραμε) προκειμένου να χρηματοδοτηθεί ένα Ίδρυμα.

Αξίζει να παραθέσουμε τις διατάξεις του Ν.4009/2011, που αφορούν στα παραπάνω¹⁰:

«1. Με απόφαση του Συμβουλίου της Αρχής πιστοποιούνται τα προγράμματα σπουδών και τα εσωτερικά συστήματα διασφάλισης της ποιότητας των ιδρυμάτων, με βάση τις εκθέσεις των επιτροπών πιστοποίησης. Η απόφαση του Συμβουλίου της Αρχής μπορεί να είναι θετική, θετική υπό όρους ή αρνητική.

2. Η διάρκεια ισχύος της απόφασης πιστοποίησης ορίζεται ανά πρόγραμμα ή εσωτερικό σύστημα διασφάλισης από την Αρχή και δεν μπορεί να υπερβαίνει τα οκτώ έτη. Δεν απαιτείται πιστοποίηση αναθεωρήσεων επί μέρους πτυχών των προγραμμάτων και των εσωτερικών συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας. Κατά τη διάρκεια της ισχύος της θετικής απόφασης πιστοποίησης, το Συμβούλιο της Αρχής, αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από σχετικό ερώτημα του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, μπορεί να εξετάζει αν τα κριτήρια πιστοποίησης εξακολουθούν να ικανοποιούνται. Αν τα κριτήρια πιστοποίησης δεν ικανοποιούνται, το Συμβούλιο της Αρχής ανακαλεί την απόφαση πιστοποίησης και ενημερώνει αμελλητί το οικείο Α.Ε.Ι. και τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

3. Ο πρύτανης οφείλει να ενημερώνει την Αρχή αν τα κριτήρια πιστοποίησης έχουν παύσει να ικανοποιούνται ή αν έχει τέτοια αμφιβολία.

4. Στη θετική υπό όρους απόφαση αναφέρονται τα κριτήρια που δεν ικανοποιούνται και τίθεται συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για τη συμμόρφωση στα κριτήρια αυτά και την επανεξέταση της απόφασης. Το Συμβούλιο, ύστερα από την υποβολή συμπληρωματικής έκθεσης πιστοποίησης σχετικά με τη συμμόρφωση ή μη στα ανωτέρω κριτήρια, εκδίδει νέα απόφαση.

5. Αν εκδοθεί αρνητική απόφαση πιστοποίησης, ο Υπουργός Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων μπορεί, με απόφασή του, να περιορίσει τη χρηματοδότηση του ιδρύματος και την εισαγωγή νέων φοιτητών στο πρόγραμμα σπουδών ή το ίδρυμα, ανάλογα με το αντικείμενο της πιστοποίησης (πρόγραμμα σπουδών ή εσωτερικό σύστημα διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματος). Με την ίδια απόφαση παρέχεται στους φοιτητές των προγραμμάτων σπουδών ή των ιδρυμάτων αυτών η δυνατότητα συνέχισης των σπουδών τους σε άλλο πιστοποιημένο πρόγραμμα σπουδών ή ίδρυμα, αντίστοιχα και ρυθμίζονται τα

¹⁰Βλ. Κεφάλαιο Ι', άρθρο 71 «Αποφάσεις πιστοποίησης», παρ. 1-5.

σχετικά θέματα».

Σύμφωνα με τα παραπάνω, το Συμβούλιο της ΑΔΙΠ οφείλει να παρακολουθεί κατά πόσο τα κριτήρια πιστοποίησης των ΠΣ εξακολουθούν να ικανοποιούνται και μετά την πιστοποίησή τους, και εάν διαπιστώσει το αντίθετο να ανακαλέσει την πιστοποίηση αυτή, πράγμα που κατά νόμο έχει έμμεσες ή άμεσες επιπτώσεις στη χρηματοδότηση του Ιδρύματος. Η «θετική υπό όρους» απόφαση πιστοποίησης ενός ΠΣ σημαίνει ότι το ΠΣ αυτό πρέπει να ξαναγίνει μέσα σε συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα ώστε να ικανοποιηθούν τα κριτήρια που δεν ικανοποιούνται κατά την ΑΔΙΠ, ενώ εάν το Τμήμα δεν συμμορφωθεί ή εάν η ΑΔΙΠ εκδώσει αρνητική απόφαση πιστοποίησης ενός ΠΣ, ο νόμος επιτρέπει στο υπουργείο Παιδείας να εκδώσει απόφαση για τον περιορισμό των φοιτητών που εισάγονται σε αυτό το ΠΣ, παρέχοντάς τους ταυτόχρονα τη δυνατότητα να εγγραφούν σε άλλο. Με άλλα λόγια, να ανοίξει το δρόμο για την κατάργηση ενός προπτυχιακού ή μεταπτυχιακού ΠΣ, βλέπε ενός Τμήματος. Συγχρόνως, αφήνει ανοικτό, αν και με κάποια ασάφεια, το ενδεχόμενο ο υπουργός Παιδείας να περιορίσει τη χρηματοδότηση του ΠΣ, δηλαδή του Τμήματος. Στην περίπτωση, όμως, της πιστοποίησης των συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας των Ιδρυμάτων, ο νόμος προβλέπει ρητά τη δυνατότητα του υπουργού Παιδείας να περιορίσει τη χρηματοδότηση του Ιδρύματος, αν εκδοθεί αρνητική απόφαση από την ΑΔΙΠ. Είναι προφανές ότι, με μόνιμο κίνδυνο τη μείωση της χρηματοδότησης, κανένα Ίδρυμα δεν θα ρισκάρει να μην συμμορφωθεί πλήρως με τη λογική της ΑΔΙΠ και να αναπτύξει οποιαδήποτε πρωτοβουλία στο σύστημα διασφάλισης της ποιότητας του συνολικού του έργου. Εξάλλου, η διατύπωση της σχετικής διάταξης είναι τέτοια, αλλά και, κυρίως, το πνεύμα της, ώστε δεν μπορεί να αποκλεισθεί η μείωση της χρηματοδότησης συνολικά για το Ίδρυμα, στην περίπτωση που περισσότερα του ενός ΠΣ λάβουν αρνητική απόφαση πιστοποίησης.

Εδώ, ακόμα και τα σχόλια ίσως περιττεύουν: ο καταναγκασμός είναι απροκάλυπτος, μέσα σε ένα πλέγμα διατάξεων (όχι μόνο των παραπάνω, αλλά συνολικά του κεφ. Ι'), οι οποίες συνιστούν κυριολεκτικά και συμβολικά μνημείο αυταρχισμού, πρωτοφανείς ρυθμίσεις ακραίας και ταπεινωτικής επέμβασης του υπουργείου Παιδείας και της εκάστοτε κυβέρνησης στο ακαδημαϊκό έργο. Εξάλλου, δεδομένων των θεσμικών αυτών δυνατοτήτων, πώς να ισχυριστεί κανείς ότι η πιστοποίηση συνιστά απλώς μια χρονοβόρα και οχληρή γραφειοκρατία χωρίς άλλες συνέπειες;

Κάθε έννοια ακαδημαϊκής ελευθερίας εδώ εξευτελίζεται και, όπως θα δούμε αμέσως μετά, κάθε ίχνος αυτοδιοίκησης καταργείται στην πράξη. Πράξεις έγκρισης ΠΣ του Πρύτανη και του Συμβουλίου του Ιδρύματος όχι μόνο έμπρακτα ακυρώνονται δια την «αρνητικής» πιστοποίησης της ΑΔΙΠ και των συνεπειών της, αλλά επιπλέον τα παραπάνω δυο όργανα μετατρέπονται σε «τοποτηρητές» (για να μην χρησιμοποιήσουμε βαρύτερη λέξη) της ΑΔΙΠ αφού υποχρεούνται να παρακολουθούν εάν τα Τμήματα τηρούν τα κριτήρια της πιστοποίησης των ΠΣ ακόμα και μετά την έκδοση θετικής απόφασης από την ΑΔΙΠ! Συγχρόνως, βέβαια, αποκαλύπτεται και η απολύτως σκιάδης διατήρηση του Τμήματος ως «βασικής ακαδημαϊκής μονάδας» στον συμπληρωματικό νόμο Αρβανιτόπουλου. Δεν είναι διόλου συμπτωματικό ότι στις διατάξεις του κεφαλαίου Ι' ο νομοθέτης δεν αναφέρεται σε Τμήμα, αλλά μόνο σε Προγράμματα Σπουδών. Δεν πρόκειται για απλή παράλειψη να προστεθεί ο όρος «Τμήμα» μετά την υποτιθέμενη ακαδημαϊκή «αποκατάστασή» του στον νόμο Αρβανιτόπουλου (παράλειψη που, σημειωτέον, παρατηρείται σε πολλές διατάξεις του νόμου). Πρόκειται για την ίδια τη λογική που συνέχει το νόμο συνολικά, και την οποία οι όποιες προσθήκες του όρου «Τμήμα» δεν μπορούν να ανατρέψουν.

2. Πλήρης κατάργηση της αυτοδιοίκησης των Ιδρυμάτων και της αυτοτέλειας του Τμήματος ή η ΑΔΙΠ και ο ρόλος του «Big Brother»

Χρειάζεται άραγε να το εξηγήσουμε; Ένα ακαδημαϊκό Τμήμα, όταν δεν διαθέτει αυτεξουσιότητα στην κατάρτιση των (προπτυχιακών και μεταπτυχιακών) ΠΣ που προσφέρει, αλλά τα υποβάλει ουσιαστικά προς έγκριση (η λέξη μόνο αλλάζει: «πιστοποίηση») σε μια εξω-ακαδημαϊκή αρχή και, δια αυτής, στο υπουργείο Παιδείας· και όταν του τα «γυρίζουνε πίσω» αν δεν συμμορφωθεί την πρώτη φορά προς «τας υποδείξεις» (θα δούμε πιο κάτω τα κριτήρια της πιστοποίησης) ενώ απειλείται με συρρίκνωση ή/και «κλείσιμο» αν θεωρηθεί ότι εξακολουθεί να μην συμμορφώνεται, απλώς το Τμήμα αυτό έχει πάψει να υπάρχει ως ακαδημαϊκή οντότητα.

Με τις διατάξεις περί «Πιστοποίησης και Διασφάλισης της Ποιότητας» του νέου νόμου, το Τμήμα, που υποτίθεται ότι διασώζεται ως «βασική ακαδημαϊκή μονάδα», ταυτίζεται με, και υποβιβάζεται σε, πρόγραμμα σπουδών που πιστοποιείται ή όχι, κάτι που επαναφέρει πλήρως τη λογική του νόμου Διαμαντοπούλου: την κατάργηση του Τμήματος όχι μόνο ως διοικητικής αλλά και ως αυτοτελούς ακαδημαϊκής μονάδας.

Βέβαια, το αμάλγαμα που προέκυψε από το συνδυασμό του νόμου Διαμαντοπούλου και Αρβανιτόπουλου επιχειρεί μέσα από εξαιρετικά θολές και αντιφατικές διατυπώσεις,¹¹ να καταργήσει τη διοικητική αυτονομία του Τμήματος και να περιορίσει και την ακαδημαϊκή του αυτονομία, εφόσον εισάγει ένα καινοφανές στοιχείο, που θέλουμε να ξεχνάμε: την οργάνωση ή κατάργηση **τμημάτων** από τον Πρύτανη μετά από έκφραση **απλής γνώμης της Συγκλήτου και τελική έγκριση από το Συμβούλιο του Ιδρύματος**¹² (θυμίζουμε ότι με τα «προ Διαμαντοπούλου» δεδομένα, η Σύγκλητος - που τότε δεν ήταν το «κολοβό» όργανο του νέου νόμου, αλλά ευρέως αντιπροσωπευτικό όργανο - είχε λόγο για τα ΠΣ μόνο των μη αυτόνομων Τμημάτων). Δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει στο σημείο αυτό η πονηρή διατύπωση του νόμου Αρβανιτόπουλου (ν.4076/12, άρθρο 4 παρ.4) σύμφωνα με την οποία αλλάζει **λεκτικά** τον όρο «πρόγραμμα σπουδών» σε «τμήμα», μια αλλαγή που χαιρετίστηκε από μεγάλη μερίδα της πανεπιστημιακής κοινότητας (αλλά και διαφημίστηκε από τον ίδιο τον νυν υπουργό) ως αποκατάσταση του τμήματος στην βασική ακαδημαϊκή (τουλάχιστον) μονάδα. Στην πράξη όμως, οι προαναφερθείσες διατάξεις δεν τροποποιήθηκαν δίνοντας έτσι το δικαίωμα στον Πρύτανη και το Συμβούλιο να καταργούν ή να ιδρύουν Τμήματα κατά το δοκούν!

Ωστόσο, παρά τις προβληματικές παραπάνω νέες ρυθμίσεις του Ν. 4009/2011, η προβλεπόμενη από το νόμο διαδικασία απαντών εγκρίσεων των ΠΣ των Τμημάτων αφορά την εσωτερική λειτουργία και ιεραρχία των ακαδημαϊκών οργάνων, και εντάσσεται στο πλαίσιο της αυτοδιοίκησης των ΑΕΙ – έστω, όπως την εννοεί ο νέος νόμος. Όμως, με τις διατάξεις που αναφέρονται στην «Πιστοποίηση» η παραπάνω διαδικασία που ο ίδιος ο νόμος προβλέπει παραβιάζεται κατάφωρα, και **συντελείται μια πρωτοφανής τομή, που ανατρέπει πλήρως την αρχή της αυτοδιοίκησης: ένας εξωακαδημαϊκός θεσμός πλήρως ελεγχόμενος (και διοριζόμενος)¹³ από τον υπουργό Παιδείας, η ΑΔΙΠ, αποκτά την εξουσία, μέσω της «αρνητικής πιστοποίησης», να απορρίπτει κατ' ουσίαν προγράμματα σπουδών που**

¹¹Οι σχετικές διατάξεις (ν.4076/12, άρθρο 4 παρ. 1, 2 και 5), αποτελούν μνημείο λεκτικής ασάφειας και νομικής κακοτεχνίας, που κατά την γνώμη μας είναι εσκεμμένη, ώστε να μη γίνει **αμέσως** αντιληπτή η κατάργηση της διοικητικής αυτονομίας των ακαδημαϊκών τμημάτων.

¹²Ν.4009/11, άρθρο 8 παρ.18(ιζ). Ας σημειωθεί επίσης ότι με τους Ν.4009/11 άρθρο 10 παρ.6(η), άρθρο 9, παρ.10(θ), (ιβ) και Ν.4076/12 άρθρο 3 παρ.7, είναι αρμοδιότητα της Κοσμητείας να δημιουργήσει προγράμματα σπουδών με άλλα ιδρύματα και να ιδρύσει προγράμματα μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών, περιορίζοντας το ρόλο του Τμήματος απλώς στην κατάθεση σχετικής εισήγησης.

¹³Ν.4009/11, άρθρο 67 παρ.2(α) και 3(δ).

έχουν εγκρίνει τα δυο ανώτατα όργανα των ΑΕΙ (με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο), δηλαδή ο Πρύτανης και το Συμβούλιο του Ιδρύματος. Πρόκειται για την πιο ακραία αντίφαση του Ν. 4009/2011 και συγγρόνως την πιο ακραία παραβίαση του Συντάγματος όσον αφορά τη διοικητική και ακαδημαϊκή αυτοτέλεια των Ιδρυμάτων ανώτατης παιδείας στη χώρα μας, κάτι που δεν έχει αναδειχθεί επαρκώς μέχρι τώρα ή που επιμένουμε να ξεχνάμε.¹⁴

Σε αυτό το πλαίσιο, βέβαια, η ΑΔΙΠ, που χειρίζεται ακριβώς τον μηχανισμό αξιολόγησης – πιστοποίησης – χρηματοδότησης, γίνεται ο «Μεγάλος Αδελφός» των Ιδρυμάτων, η παντοδύναμη «Αρχή» όπως την αποκαλεί χαρακτηριστικά ο Ν. 4009/2011. Το γεγονός ότι για να συγκροτηθεί το Συμβούλιο της «Αρχής» είναι ο υπουργός Παιδείας εκείνος που επιλέγει (από κατάσταση επικρατέστερων υποψηφιοτήτων που καταρτίζεται μέσα από μια περίπλοκη διαδικασία) έξι εν ενεργεία πρωτοβάθμιους καθηγητές των ΑΕΙ, τέσσερις των ΤΕΙ και έναν εν ενεργεία πρωτοβάθμιο ερευνητή,¹⁵ υπογραμμίζει εντονότατα το χαρακτήρα της ΑΔΙΠ ως κρατικής υπηρεσίας - και μάλιστα υψηλού στελεχικού δυναμικού, άρα άμεσα εξαρτώμενης από τις εκάστοτε κυβερνήσεις -, η οποία υποκαθιστά στα κρίσιμα αυτά ζητήματα την ακαδημαϊκή κοινότητα και τη συλλογική της λειτουργία.

3. Άμεση και καταναγκαστική υπαγωγή του ακαδημαϊκού έργου στις ανάγκες της αγοράς ή το ISO των Προγραμμάτων Σπουδών και οι συνέπειές του

Ακόμα και οι πιο θερμοί θιασώτες της στενής «σύνδεσης» των ΠΣ των πανεπιστημίων με ανάγκες της αγοράς θα παραδεχτούν ότι, στα παραπάνω θεσμικά συμφραζόμενα, η πιστοποίηση δεν «συνδέει» απλώς τα ΠΣ με αυτές τις ανάγκες, αλλά υποτάσσει το έργο μας σε αυτές, και μάλιστα καταναγκαστικά, μέσα από μια διαδικασία, η οποία δεν έχει σχέση ούτε καν με απόπειρα «παντρέματος» των ακαδημαϊκών στόχων με ανάγκες, έστω, της αγοράς εργασίας. Γιατί; Για τον απλούστατο λόγο, ότι στη διαδικασία πιστοποίησης των ΠΣ, όπως την περιγράψαμε πιο πάνω, η ακαδημαϊκή κοινότητα ελέγχεται αλλά δεν ασκεί η ίδια κανέναν απολύτως έλεγχο. Με άλλα λόγια, δεδομένης της απουσίας αυτού του ελέγχου, δεν έχει καν νόημα ένα ερώτημα του τύπου: «και είναι τόσο κακό να συνδέονται οι γνώσεις που προσφέρουμε με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, και να αξιολογούμαστε για την αποτελεσματικότητα αυτής της σύνδεσης»; Αν προς στιγμήν, για τις ανάγκες της συζήτησης, προσχωρήσουμε σε αυτή τη λογική και δεχτούμε ότι κάτι τέτοιο δεν είναι αξιωματικά «κακό», είναι προφανές ότι, αν δεν θέλουμε να απεμπολήσουμε την ακαδημαϊκή μας υπόσταση, οφείλουμε να απαντήσουμε ξεκάθαρα: **ναι, είναι κακό, όταν όλος αυτός ο μηχανισμός όχι μόνο δεν έχει καμία απολύτως σχέση με ακαδημαϊκές στοχεύσεις και λειτουργίες, αλλά «στήνεται» ακριβώς για να τις υπονομεύσει.**

Στην πραγματικότητα, η πιστοποίηση των ΠΣ, στο όνομα των αναγκών της αγοράς και υπό την απειλή περικοπών της κρατικής χρηματοδότησης και άλλων συνεπειών (βλ. πιο πάνω,

¹⁴Η τροποποίηση του άρθρου 7 παρ. 6 του ν.4009/11 με το άρθρο 1 παρ. 4 του ν.4076/12 πλήττει ακόμα πιο βάναυσα τη συνταγματικά κατοχυρωμένη διοικητική και ακαδημαϊκή αυτοτέλεια των ΑΕΙ: η δυνατότητα ίδρυσης, κατάρτησης, κατάτμησης ή συγχώνευσης ακαδημαϊκών τμημάτων, σχολών ή ακόμα και ιδρυμάτων εκδίδεται με απόφαση του υπουργού Παιδείας **απλώς** μετά από έκφραση (απλής) γνώμης του Συμβουλίου του Ιδρύματος και της ΑΔΙΠ. Οι γνώμες αυτές μάλιστα θεωρούνται δοθείσες, αν δεν κατατεθούν εντός 60 ημερών από την ημέρα που θα ζητηθούν από τον υπουργό. Το «σχέδιο ΑΘΗΝΑ» κατέστη δυνατό, εξ αιτίας αυτής ακριβώς της τροπολογίας, με τραγικές συνέπειες για το ΠΚ. Ας σημειωθεί τέλος ότι με το προ του ν.4009/11 νομικό καθεστώς, ο υπουργός Παιδείας δεν είχε **καμία** δυνατότητα να κινήσει τέτοια διαδικασία ίδρυσης ή κατάρτησης, αρμοδιότητα αποκλειστική της Συγκλήτου του κάθε ιδρύματος (Ν.2083/92, άρθρο 2 παρ.2(β).ΙV).

¹⁵Για τη σύνθεση και τη διαδικασία συγκρότησης του Συμβουλίου της ΑΔΙΠ, βλ. Άρθρο 67 «Συμβούλιο της Αρχής», παρ. 2 και 3.

υποενότητα 1), υποχρεώνει τα ακαδημαϊκά Τμήματα να υπηρετήσουν με τις σπουδές που προσφέρουν διάφορα αδιαφανή και γενικόλογα κριτήρια (προ)τυποποίησης, στη διαμόρφωση των οποίων τα ίδια τα Τμήματα ούτε έχουν ούτε οφείλουν να έχουν λόγο. Έχουν όμως λόγο το Τεχνικό, Γεωτεχνικό και Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδας, που συμμετέχουν δια κοινού τους εκπροσώπου στο Συμβούλιο της ΑΔΙΠ.¹⁶

Είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτική η παράθεση των κριτηρίων «πιστοποίησης» που τίθενται με το άρθρο 72 παρ.1 του Ν.4009/11.

«1. Στα γενικά κριτήρια πιστοποίησης των προγραμμάτων σπουδών περιλαμβάνονται, ιδίως, τα εξής:

- α) η ακαδημαϊκή φυσιογνωμία και ο προσανατολισμός του προγράμματος σπουδών,
- β) τα μαθησιακά αποτελέσματα και τα επιδιωκόμενα προσόντα σύμφωνα με το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων Ανώτατης Εκπαίδευσης που προβλέπεται στην περίπτωση δ' της παραγράφου 4 του άρθρου 16 του ν. 3879/2010, όπως προστίθεται με το άρθρο 46 του παρόντος νόμου,
- γ) η δομή και η οργάνωση του προγράμματος σπουδών,
- δ) η ποιότητα και αποτελεσματικότητα του διδακτικού έργου, όπως τεκμηριώνεται ιδίως από την αξιολόγηση από τους φοιτητές,
- ε) η καταλληλότητα των προσόντων του διδακτικού προσωπικού,
- στ) η ποιότητα του ερευνητικού έργου της ακαδημαϊκής μονάδας,
- ζ) ο βαθμός σύνδεσης της διδασκαλίας με την έρευνα,
- η) η ζήτηση στην αγορά εργασίας των αποκτώμενων προσόντων και
- θ) η ποιότητα των υποστηρικτικών υπηρεσιών, όπως οι διοικητικές υπηρεσίες, οι βιβλιοθήκες και οι υπηρεσίες φοιτητικής μέριμνας.»

Είναι εμφανής η αοριστία των ανωτέρω κριτηρίων που επιτρέπει την αυθαίρετη εφαρμογή τους σύμφωνα με τις εκάστοτε βλέψεις και πολιτικές της ΑΔΙΠ και του υπουργείου Παιδείας: λόγου χάριν, από ποιους και πώς προσδιορίζεται «η καταλληλότητα των προσόντων του διδακτικού προσωπικού»; Πώς (θα) διερμηνεύεται «η ζήτηση στην αγορά εργασίας των αποκτώμενων προσόντων»; Ποιος και πώς θα κρίνει τον «βαθμό σύνδεσης της διδασκαλίας με την έρευνα»; κ.ο.κ. Στην ενημερωτική συνάντηση που έγινε στις 28/3/14 στο ΠΚ μεταξύ των μελών του ιδρύματος και τριών μελών του Συμβουλίου της ΑΔΙΠ για την διαδικασία πιστοποίησης, φάνηκε ότι τα παραπάνω «κριτήρια», αν και όταν ερμηνευθούν από την ίδια την ΑΔΙΠ θα έχουν ένα καθαρά τεχνοκρατικό χαρακτήρα, με γνώμονα την αντίληψη ότι -τα πανεπιστήμια παρέχουν «υπηρεσίες εκπαίδευσης», -οι φοιτητές είναι «χρήστες» του προϊόντος των υπηρεσιών αυτών, -ως εκ τούτου, είναι λογικό, για την κατοχύρωση των «χρηστών», βλέπε «πελατών», τα παρεχόμενα «προϊόντα» να είναι «πιστοποιημένα» (όπως οποιοδήποτε προς πώληση προϊόν της αγοράς), με κριτήρια αποδεκτά ή/και καθορισμένα από τους «χρήστες».¹⁷

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, κωδικοποιούμε συγχρόνως ορισμένες σκέψεις που αποτυπώνουν χαρακτηριστικά τον τρόπο με τον οποίο τόσο η «Πρόταση» της ΑΔΙΠ, όσο και τα προαναφερθέντα σχετικά παραδείγματα περιγραμμάτων μαθημάτων, σε συνδυασμό με την σχετική νομοθεσία, παρεμβαίνουν ευθέως και τεχνοκρατικά στην ακαδημαϊκή διαδικασία και την επιστημονική συγκρότηση πανεπιστημίων, Τμημάτων και μαθημάτων:

(α) Η πιστοποίηση σηματοδοτεί την **διαδικασία διαρκούς ελέγχου** του περιεχομένου των παρεχομένων σπουδών από έναν **φορέα** (ΑΔΙΠ) εξωτερικό της Πανεπιστημιακής

¹⁶Ν.4009/11, άρθρο 67, παρ. 2(ζ) και παρ. 3.

¹⁷Οι παραπάνω διατυπώσεις (και ιδιαίτερα οι εντός εισαγωγικών) αποτελούν ουσιαστικά κατά λέξη εκφράσεις των μελών του συμβουλίου της ΑΔΙΠ κ.κ. Κ. Μέμου και Π. Υψηλάντη κατά την ανωτέρω συνάντηση.

Κοινότητας, από έναν **ελεγκτικό** μηχανισμό, ο οποίος (όπως ήδη αναλύσαμε) προέρχεται, ορίζεται και ελέγχεται από την εκάστοτε κυβέρνηση.

(β) Στο βαθμό που **παραμένει αδιευκρίνιστη η διαδικασία αξιολόγησης της επάρκειας και της καταλληλότητας των ΠΣ** λόγω της εξαιρετικά αμφίσημης διατύπωσης «κριτηρίων πιστοποίησης» (άρθρο 72 του ν.4009/11), εύλογα συνάγει κανείς ότι ανοίγει ο δρόμος για εφαρμογή **μη ακαδημαϊκών κριτηρίων**.¹⁸

(γ) **Καταργείται ουσιαστικά η ακαδημαϊκή ελευθερία στον τομέα της διδασκαλίας** και συνακόλουθα στην έρευνα, καθώς παρεμποδίζεται η επικαιροποίηση του περιεχομένου της διδασκαλίας σε συνάρτηση με την (διεθνή και τοπική) έρευνα.

(δ) Η διαδικασία πιστοποίησης πτυχίων εντάσσεται στη λογική της **μετάλλαξης των πανεπιστημιακών σπουδών σε κατάρτιση**, παρέχοντας «πακέτα γνώσεων περιορισμένης εμβέλειας», και οδηγώντας έτσι στην πολυτοποίηση και τον κατακερματισμό της επιστημονικής γνώσης. Έτσι, τα πανεπιστήμια μετατρέπονται σε **διδακτήρια πιστοποιημένης (αλλά ληξιπρόθεσμης) κατάρτισης**.¹⁹

(ε) Πρόκειται για **αμιγώς τεχνοκρατική αντίληψη** προσέγγισης του περιεχομένου σπουδών, ανεξαρτήτως των ιδιομορφιών της κάθε επιστήμης.

(στ) Λειτουργεί ως **ομογενοποιητικός μηχανισμός** (αφού η ομοιογένεια αποτελεί προϋπόθεση πιστοποίησης).²⁰ **Σε ομοειδή Τμήματα είναι σχεδόν αδύνατον να διατηρηθεί πλήρως η ιδιαίτερη ακαδημαϊκή φυσιογνωμία των ΠΣ (δομή, είδος μαθημάτων, ύπαρξη ή μη υποχρεωτικών μαθημάτων κλπ), ιδιαίτερα στις κοινωνικές και ανθρωπιστικές σπουδές που υπηρετούν πολλαπλότητα επιστημολογικών παραδόσεων.** Εξάλλου, τέτοιου τύπου ομοιομορφίες εφαρμόζονται με το κριτήριο των «ελάχιστων προϋποθέσεων», ευνοώντας δομικά/θεσμικά πλέον την διαμόρφωση Ιδρυμάτων πολλαπλών ταχυτήτων.

(ζ) Υπονομεύεται δραστικά η αναγκαιότητα θεωρητικής εμπλοκής των μαθημάτων και των ΠΣ, κάτι που **αμφισβητεί την λογική λειτουργίας Τμημάτων βάσει του επιστημονικού καταμερισμού της γνώσης**, ενώ μέσω της παρέμβασης στο περιεχόμενο,

¹⁸Εκπλήσσει πραγματικά και τον πιο καλοπροαίρετο αναγνώστη η βαθιά υποτίμηση του ακαδημαϊκού έργου και κριτηρίων στην «Πρόταση» της ΑΔΙΠ. Στο Παράρτημα Β («Οδηγός συγγραφής μαθησιακών αποτελεσμάτων») και σελ. 25, ο συντάκτης της «Πρότασης», εκθέτοντας τη σπουδαιότητα των «Μαθησιακών Αποτελεσμάτων» (Μ.Α.) επειδή αυτά είναι μετρήσιμα και συνεπώς μπορούν να ποσοτικοποιηθούν «τι είναι ικανός να κάνει» ο φοιτητής έχοντας ολοκληρώσει ένα μάθημα ή ένα ΠΣ (!), αναφέρει χαρακτηριστικά: «αυτή η μετρήσιμη ικανότητα του φοιτητή διαφοροποιεί τα Μ.Α. από τους σχετικά απροσδιόριστους σκοπούς και στόχους κάθε μαθήματος που χρησιμοποιούνταν προηγουμένως στην περιγραφή κάθε μαθήματος» (η έμφαση δική μας). Ευτυχώς, λοιπόν, που έρχεται η ΑΔΙΠ να μας μάθει πώς να περιγράφουμε, δηλαδή, πώς να συγκροτούμε, το μάθημα μας και τις γνώσεις που θέλουμε να μεταδώσουμε στους φοιτητές. Τα σχόλια περιττεύουν!

¹⁹Είναι χαρακτηριστικό ότι στην προαναφερθείσα ενημερωτική συνάντηση με την ΑΔΙΠ, οι εισηγητές προέβαλλαν την εικόνα αυτή, υποκριτικά μιλώντας για το ότι εφεξής τα πανεπιστήμια οφείλουν να έχουν στο επίκεντρό τους τον φοιτητή-διδασκόμενο!

²⁰Στο Παράρτημα Α της «Πρότασης» της ΑΔΙΠ, εκφράζεται ιδιαίτερη 'ευσαιθησία' στο σεβασμό της διαφοράς του κάθε εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος, και συνακόλουθα του κάθε επιμέρους Ιδρύματος και ΠΣ. Έτσι αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι «το Πλαίσιο Προσόντων του ΕΧΑΕ λαμβάνει υπόψη του την *ποικιλότητα* των εθνικών συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης και διευκολύνει την αμοιβαία κατανόηση και σύγκρισή τους μεταξύ των διαφορετικών χωρών», ενώ πιο κάτω, ορίζει τους «Περιγραφικούς Δείκτες του Δουβλίνου» εξηγώντας ότι αυτοί «είναι κατ' ανάγκη, αρκετά γενικοί ώστε να γίνεται *σεβαστή η αυτονομία των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης στην οργάνωση της μάθησης και των προγραμμάτων σπουδών τους, και να μπορούν να συμπεριληφθούν οι υπαρκτές διαφορές [...]*» (σ. 20, έμφαση δική μας). Είναι αστεία η επίκληση στο σεβασμό της ποικιλότητας και της διαφοράς, σε ένα κείμενο το οποίο, για όποιον αντέξει να το διαβάσει ή μάλλον να διαβάσει τους απανωτούς πίνακες με τα μετρήσιμα κριτήρια και μαθησιακά αποτελέσματα (διότι δεν πρόκειται για «κείμενο»), θα δει ανάγλυφα την πιο ακραία τυποποίηση και ομογενοποίηση των ΠΣ που μπορεί να φανταστεί κανείς. Προφανώς: η «Πιστοποίηση» δεν γίνεται χωρίς μια τέτοια διαδικασία. **Δεν χρειάζεται πολλή φαντασία, για να δούμε ότι, αν εφαρμοστεί όλο αυτό το μοντέλο, η τάση θα είναι να ομογενοποιηθούν τα ΠΣ των ομοειδών Τμημάτων** –συνιστάται ήδη από την ΑΔΙΠ στις ενημερωτικές εκδηλώσεις της να ξεκινήσει με διαδικασία συνεννόησης, π.χ. για έναν κοινό κορμό μαθημάτων στα 2 πρώτα έτη-, **και ότι τελικά κανένα από αυτά τα ομοειδή Τμήματα δεν θα μπορέσει να διατηρήσει χωρίς προβλήματα και παραχωρήσεις την ιδιαίτερη ακαδημαϊκή φυσιογνωμία που διακρίνει το ΠΣ του.**

προκύπτει η δυνατότητα παρέμβασης στην δομή.

(η) Μέσω της τυποποίησης, επιτυγχάνεται η ομοιογενής/προτυποποιημένη ποσοτική αποτύπωση των παρεχόμενων «εκπαιδευτικών πακέτων», επομένως **διευκολύνεται και η κοστολόγησή** τους (πώληση προϊόντων κατάρτισης, ανεξαρτήτως φορέα: δημόσιο ή ιδιωτικό, πανεπιστήμιο ή ΚΕΚ). Αυτό το τελευταίο επισημοποιεί την δυνατότητα πελατειακών σχέσεων μεταξύ διδασκόντων και φοιτητών και την εμφάνιση συμπεριφορών διαφθοράς (π.χ. εκμετάλλευση της εργασίας των φοιτητών).

(θ) Η εισβολή της έννοιας του κόστους προάγει τις ήδη υφιστάμενες διακρίσεις (μεταξύ ιδρυμάτων, τμημάτων, διδασκόντων, φοιτητών) σε διαφοροποιητικό κανόνα.

(ι) Κατασκευάζεται «αντικειμενικοποιημένη» (με ποιά κριτήρια άραγε;) «**θύρα εξόδου**» **«ανεπιθύμητων και περιττών» Τμημάτων** από το Δημόσιο Πανεπιστήμιο.

Επιλεγόμενα: η άμεση εφαρμογή της διαδικασίας «Πιστοποίησης» δεν πληροί τις κατά νόμον προϋποθέσεις

Ακόμα και αν κανείς θα ήθελε να αποδεχτεί την λογική και το πνεύμα που θέτουν οι προαναφερθείσες διατάξεις για την πιστοποίηση των ΠΣ και των τίτλων σπουδών που παρέχουν τα πανεπιστήμια, εύκολα μπορεί να διαπιστώσει ότι **είναι εξαιρετικά πρόωμη και πρακτικά ανεφάρμοστη η διαδικασία πιστοποίησης, αφού δεν πληρούνται αυτή τη στιγμή ούτε καν οι νομικές προϋποθέσεις για την υλοποίησή της.**

Πιο συγκεκριμένα, βάσει της νομοθεσίας που σχετίζεται με την διαδικασία πρώτης εφαρμογής της πιστοποίησης:

A:

Ο ν.4009/11 άρθρο 80 παρ.12(δ) αναφέρει ότι όλα τα προγράμματα σπουδών των ΑΕΙ θεωρούνται πιστοποιημένα «[...] **έως την ολοκλήρωση της διαδικασίας πιστοποίησης σύμφωνα με το επόμενο εδάφιο. Η διαδικασία πιστοποίησης της ποιότητας κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου αρχίζει σε κάθε Α.Ε.Ι. ύστερα από σχετική δημόσια πρόσκληση της Αρχής και αίτηση του οικείου ιδρύματος, μετά την ολοκλήρωση της αξιολόγησης κατά τα οριζόμενα στην προηγούμενη περίπτωση, καθώς και μετά την ανάπτυξη του εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας του Α.Ε.Ι., με βάση τις κοινές αρχές και κατευθύνσεις του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και της Αρχής**» (σε όλα τα παραθέματα η έμφαση είναι δική μας).

Η ανωτέρω αναφερόμενη «προηγούμενη περίπτωση» είναι η παρ. 12(γ) του ίδιου άρθρου που αναφέρει:

«γ) Εκκρεμείς διαδικασίες αξιολόγησης σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3374/2005 ολοκληρώνονται σύμφωνα με τις διατάξεις του ίδιου νόμου. [...] Με την **ολοκλήρωση των αξιολογήσεων όλων των ακαδημαϊκών μονάδων** παύει η διαδικασία αξιολόγησης με βάση τις διατάξεις του ν.3374/2005.»

Τέλος στην παρ.12(ε) του ίδιου άρθρου αναφέρεται ότι:

«Μέχρι την πρώτη εφαρμογή του άρθρου 14 και τη συγκρότηση της ΜΟ.ΔΙ.Π. σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου **εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι διατάξεις του ν. 3374/2005 που αφορούν τη ΜΟ.ΔΙ.Π.**»

Όμως, το άρθρο 14 του ν.4009/11 απαιτεί **«εσωτερικό σύστημα διασφάλισης ποιότητας ... και τις διαδικασίες υλοποίησής του»** που καθορίζονται με απόφαση του Συμβουλίου Ιδρύματος (παρ.3) καθώς και **«πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης των δεδομένων της αξιολόγησης»** (παρ.3), ενώ το άρθρο 80 παρ.12(δ) του ν.4009/11 που αναφέρθηκε πιο πάνω θέτει ρητά ως **προϋπόθεση** για την έναρξη της διαδικασίας πιστοποίησης, την ύπαρξη του προαναφερθέντος «εσωτερικού συστήματος διασφάλισης ποιότητας», το οποίο μάλιστα, βάσει του άρθρο 14 παρ.3 του ν.4009/11 πρέπει να δημοσιευθεί σε ΦΕΚ.

Πρέπει να τονιστεί ότι καμία εκ των δύο αυτών προϋποθέσεων («εσωτερικό σύστημα διασφάλισης ποιότητας» και «πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης των δεδομένων της αξιολόγησης») δεν πληρείται ακόμα στο Παν/μιο Κρήτης.

B.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η όποια πιστοποίηση θα γίνει **αφού** ολοκληρωθεί η αξιολόγηση σύμφωνα με το ν.3374/05. Όμως εκεί αναφέρονται τα εξής (άρθρο 1 παρ.3):

«Η αξιολόγηση κάθε ιδρύματος ανώτατης εκπαίδευσης γίνεται με βάση την αξιολόγηση των επιμέρους ακαδημαϊκών μονάδων, από τις οποίες αποτελείται, και την αξιολόγηση της λειτουργίας του ιδρύματος συνολικά».

Όπως διευκρινίστηκε κατά την ενημερωτική συνάντηση με μέλη της ΑΔΙΠ στις 28-3-14, το τονισμένο χωρίο σημαίνει ότι απαιτείται η συνολική αξιολόγηση του ιδρύματος από την ΑΔΙΠ βάσει και των εξωτερικών αξιολογήσεων των τμημάτων, συνεκτιμώντας και τις υπόλοιπες κεντρικές υπηρεσίες του που δεν υπάγονται σε τμήματα (π.χ. κεντρική διοίκηση, βιβλιοθήκη, μουσεία, γυμναστήρια, φοιτητικές εστίες, σχέσεις με το ΙΤΕ, η προσπάθεια θεσμοθέτησης και ανάπτυξης του ΚΕΜΕ κλπ), συντάσσοντας συνολική έκθεση για το ίδρυμα. **Όμως, όπως όλοι γνωρίζουμε, τέτοια αξιολόγηση δεν έχει πραγματοποιηθεί.**

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, θα πρέπει να πούμε ότι τόσο τα πανεπιστήμια, όσο και η ίδια η ΑΔΙΠ είναι ακόμα **πολύ** μακριά από οποιαδήποτε διαδικασία «πιστοποίησης» και άρα η όποια σπουδή της Διοίκησης προς την κατεύθυνση αυτή²¹, δεν έχει αυτή τη στιγμή κανένα νόημα, ακόμα και για όσους τυχόν ασπάζονται την αγοραία αντίληψη για την εκπαίδευση που διαπνέει όλη την προσέγγιση της διαδικασίας «πιστοποίησης» που θεσμοθετείται με το Ν.4009/11 και προωθείται από ΑΔΙΠ και υπουργείο Παιδείας.

Πόσω μάλλον, που όλη αυτή η διαδικασία και οι σοβαρές θεσμικές και ακαδημαϊκές της συνέπειες δεν έχουν ακόμα αναδειχθεί επαρκώς και συζητηθεί από την ακαδημαϊκή κοινότητα. Προς αυτή την κατεύθυνση ελπίζουμε ότι συμβάλλει το κείμενο αυτό.

²¹Βλ. την απόφαση της Συγκλήτου 320/19-11-13, καθώς και την από 21-11-13 επιστολή της κ. Ε. Παπαδάκη προς Κοσμήτορες και Προέδρους για να διαμορφώσουν τους Οδηγούς Σπουδών κατά τα πρότυπα της ΑΔΙΠ, όταν τότε, ακόμα για 6 από τα 16 τμήματα του ΠΚ δεν είχε καν ξεκινήσει η επίσκεψη των επιτροπών εξωτερικής αξιολόγησής τους.